

РОЗВИТОК ФІНАНСОВОЇ НАУКИ У НАПРЯМІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ ПІДПРИЄМСТВ

E. Bondarenko,

Candidate of economic sciences, doctoral candidate at department of finance,

Kyiv national University of technologies and design

THE FINANCIAL DEVELOPMENT OF SCIENCE IN THE DIRECTION OF FINANCIAL FLOWS OF ENTERPRISES

Проаналізовано еволюцію наукової думки щодо понять "фінанси", "фінанси підприємств", "фінансові ресурси", "фінансові потоки", визначено об'єктивні умови розвитку динамічного підходу до управління фінансовими ресурсами, доведено необхідність розробки в умовах логістизації нових механізмів управління фінансовими потоками підприємств.

The evolution of scientific thought is analyzed in relation to concepts "finances", "finances of enterprises", "financial resources", "financial flows", certainly lens of condition of development of the dynamic going near a management financial resources, well proven necessity of development in the conditions of logistization new mechanisms of management of financial flows.

Ключові слова: фінансова наука, фінансові ресурси, фінансовий потік, логістизація.
Key words: financial science, financial resources, financial flow, logistization.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Розвиток процесів логістизації призвів до виникнення проблемної ситуації, яка полягає у не повній відповідності класичних концепції фінансового менеджменту та логістики у сфері управління фінансовими потоками сучасним реалієм. Дотепер у науковому співтоваристві домінують вузькі трактування фінансового менеджменту, що зводять його зміст до раціонального формування, розподілу і використання фінансових ресурсів підприємств та логістики, що відображає прийнятність її методів лише до управління матеріальними потоками. Сучасний етап функціонування економіки України передбачає формування нового підходу до управління фінансовими потоками на основі інтегрованого використання механізмів фінансового менеджменту та логістики, які зумовляють появу дієвих методів, важелів, інструментів. У цьому напрямі важливим є дослідження особливостей розвитку фінансової науки.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

У науковій літературі аспектам управління фінансовими потоками присвячено багато праць сучасних науковців. У них обґрунтовується сутність фінансових ресурсів та фінансових потоків, механізми управління ними, їх переваги та недоліки, можливості практичного застосування. Разом з цим, на сьогоднішній день у межах фінансової науки не досліджено особливості становлення нових підходів до управління фінансовими потоками та не доведено необхідність розробки концептуальних підходів до управління фінансовими потоками в мікрологістичних системах, побудованих на парадигмальній комбінації логістичного та фінансового управління.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою статті є обґрунтування особливостей розвитку фінансової науки у напрямі управління фінансовими потоками, оцінка впливу трактувань фінансових ресурсів та управління їх рухом, доведення об'єктивної необхідності виникнення нової парадигми до управління фінансовими потоками в умовах логістизації.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Останніми роками науковці та практики все більше уваги акцентують на тому, що в якості об'єкта управління фінансами підприємств доцільно виділяти фінансовий потік. Актуальність використання поточкових підходів до управління фінансовими ресурсами підприємств вимагає від науковців і практиків дослідження існуючих наукових поглядів до їх сутності та особливостей управління ними в різні історичні періоди. Це створить умови для обґрунтування дієвих моделей управління фінансовими потоками промислових підприємств на сучасному етапі господарювання та дозволить визначити напрями вдосконалення їх методологічного, методичного та організаційно-економічного забезпечення.

За результатами проведеного аналізу встановлено, що використанню поняття "фінансовий потік" передують внесення у фінансову науку понять "фінансові відносини", "фінанси", "фінансові ресурси", "фінанси підприємств", "фінансовий менеджмент". Характерним для даних понять є те, що розвиток одного поняття спонукає розвиток інших. Історичний ракурс показує, що ускладнення суспільних відносин призвело до розширення фінансових відносин, які перетворили фінанси в універсальний і надзвичайно активний елемент економічного життя, визначили передумови виникнення фінансів різних сфер, що зумовило появу нових механізмів формування та використання фінансових ресурсів, а також спонукало до розробки методів управління ними з урахуванням специфіки функціонування різних суб'єктів ринку.

Фінансові відносини відображають відносини в межах домогосподарств та між домогосподарствами, в межах підприємств та між підприємствами, в межах галузі та між галузями, в межах держав та між державами. В їх основі знаходяться фінансові рішення щодо формування та використання фінансових ресурсів. Фінансові відносини на кожному історичному етапі визначали рівень розвитку фінансів.

Поняття "фінанси" вперше було використано в Італії в XIII столітті для характеристики торгівельних угод [10, с. 29], що означало обов'язкову сплату грошей. У другій

половині XVIII століття пріоритет у розвитку фінансової науки перейшов до французьких фізіократів (Ф. Кене, А. Тюрго, О. Мірабо), які визначили взаємозв'язок і взаємозалежність фінансів і сільського господарства. Ф. Кене прагнув проаналізувати процес простого відтворення через взаємовідносини трьох класів національної економіки — землеробів, землевласників і тих, хто не займається сільським господарством. Подальший розвиток фінансової науки відображається в працях політекономів А. Сміта, Д. Рікардо, А. Вагнера, які хоч і не використовували термін фінанси, але удосконалили підходи до розкриття їх сутності шляхом визначення особливостей розподілу фінансових ресурсів, що існують у фондовій формі. У XIX столітті бурхливий економічний розвиток призвів до поглиблення розуміння фінансів. Від спрощеного визначення поняття фінансів як державного господарства, яке розглядалось в межах політекономії, перейшли до розуміння фінансів як самостійної галузі знань, що охоплює нові сфери їх функціонування і впливу [7, с. 5—8]. Характерними стали фінансові відносини у сфері виробництва, надання послуг, виконання робіт. З середини XIX століття розвиток науки про фінанси почав орієнтуватися на праці К. Маркса та Ф. Енгельса. Його особливістю є застосування виділених К. Марксом для характеристики руху грошей понять золотого і срібного потоку, а також визначення впливу розвитку виробництва на розвиток фінансових відносин. В подальшому значна увага фінансовим відносинам та фінансам приділялася І. Горловим у праці "Теорія фінансів" (1841 р.), який вперше комплексно розкрив зміст фінансової системи. Серед українських вчених-фінансистів даного періоду слід виділити праці Т. Степанова, М. Бунге, І. Вернадського. Він у своїх дослідженнях вивчав відносини людини й суспільства. Його заслугою є виділення двох напрямів регулювання фінансових відносин. До першого належать прихильники державного втручання в господарські справи, до другого — прихильники свободи господарської діяльності. Однак революція 1917 року, яка змінила соціально-економічний устрій, спонукала дослідників знову до розгляду фінансової науки з позиції державного управління, що обумовлено політикою втручання держави у виробництво, націоналізації і централізації банківської системи, формування синдикованих підприємств, встановлення контролю за доходами капіталістів. Після другої світової війни розвиток фінансової науки у напрямку визначення сутності "фінансів" прослідковуються у працях В. Д'яченка. Прояв сутності фінансів у дії, вираження суспільного призначення даної категорії називав функцією фінансів [8, с. 78—79].

За результатами проведеного дослідження встановлено, що центральне місце у системі фінансової науки на кожному етапі розвитку економіки займали і займають фінансові ресурси та особливості управління ними. Це пояснюється тим, що кожен етап суспільного відтворення вимагає постійного відновлення процесів формування та використання фінансових ресурсів. У сучасній фінансовій науці чітко розмежовано фінансові ресурси держави та фінансові ресурси підприємств. Але поряд з цим, не існує єдиного підходу до визначення їх сутності,

Рис. 1. Систематизація поглядів науковців до визначення поняття "фінансові ресурси"

Джерело: розроблено автором.

що зумовлює неоднозначність трактувань у подальшому і сутності фінансових потоків. Конструктивний аналіз існуючих поглядів науковців дозволив їх систематизувати за трьома підходами (рис. 1).

Василиком О.Д. сформовано три визначення фінансових ресурсів [7, с. 75; с. 76; с. 401]. В них акцентується увага на фондовій формі фінансових ресурсів, враховано часовий інтервал їх існування, відображено роль у розширеному відтворенні, визначено необхідність руху у процесі створення й використання, обґрунтовано роль у задоволенні суспільних потреб, охарактеризовано значення валового внутрішнього продукту як джерела формування фінансових ресурсів. Таке трактування фінансових ресурсів характерне переважно для макро-рівня, оскільки свідчить про їх акумулювання у державних фондах та їх використання на потреби суспільства. На думку Левчаєва П.О. фінансові ресурси — це поточні та потенційно можливі засоби, які при необхідності можуть бути прийняті і використані економічними суб'єктами як знаки розподіленої вартості з метою підтримання бажаних пропорцій функціонування [15, с. 20]. Автор такого трактування пов'язує фінансові ресурси з відтворювальним процесом (на стадії розподілу якого виникають фінансові відносини і формуються ресурси), за результатами якого кожен суб'єкт господарювання отримує свою частку вартості (у формі прийнятних для нього знаків), що використовується їм у подальшому, в тому числі, як джерело фінансових ресурсів і утворення фондів.

Представники другого підходу фінансові ресурси досліджують з позиції їх формування та використання безпосередньо на підприємствах. При цьому їх підходи відображають віднесення фінансових ресурсів до активів підприємства (господарських засобів) або власного капіталу і зобов'язань (джерел їх формування). Таке бачення пояснюється різним розумінням економічної сутності фінансових ресурсів підприємств та пошуком раціональних методів їх оцінки. Точки зору дослідників, які визначають фінансові ресурси у складі активів підприємства

згруповано за трьома напрямками, а у складі джерел формування — за двома. Ваньковичем Д.В. зазначає, що фінансові ресурси — це грошові кошти фондового та нефондового характеру, що є в розпорядженні підприємств і використовуються ними для споживання, трансформації в інші види ресурсів або виконання фінансових зобов'язань [6, с. 7]. У такому визначенні додатково акцентується увага на можливостях трансформації фінансових ресурсів та необхідності покриття за рахунок них фінансових зобов'язань. З одного боку, такий підхід чітко відображає трансформаційний характер фінансових ресурсів, але з іншого — містить перераховані недоліки, що притаманні попередньому визначенню. Поряд з цим, недоліком такого підходу є обмеження можливостей покриття за рахунок фінансових ресурсів зобов'язань підприємства. Така ситуація пояснюється тим, що у складі зобов'язань підприємства відображається вся заборгованість, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди. А отже, це всі зобов'язання, що виникають у процесі ведення звичайної (операційної, фінансової, інвестиційної) та надзвичайної діяльності. Як і Ванькович Д.В., на основному призначенні фінансових ресурсів — покриття зобов'язань, зосереджується Ковальчук С.В.: "фінансові ресурси підприємств — грошові кошти господарюючого суб'єкта, які є сукупністю власних, запозичених та залучених доходів та надходжень підприємства і призначені для забезпечення безперервності процесу розширеного відтворення й виконання інших поточних та довгострокових фінансових зобов'язань підприємства [12, с. 126]. Підхід автора визначає можливість покриття за рахунок фінансових ресурсів інших поточних та фінансових зобов'язань. Однак не коректним в такому трактуванні є виокремлення у складі поточних зобов'язань підприємства лише "інших поточних зобов'язань".

Прирівнюючи фінансові ресурси до грошових коштів у фондовій і нефондовій форсі, Мельник О.М. акцентує увагу на трансформаційному їх характері. Вона вважає, що фінансові ресурси — це грошові кошти фондового і не фондового характеру, що є в розпорядженні підприємств і використовуються ним для споживання і трансформації в інші види ресурсів або виконання фінансових зобов'язань [16, с. 354].

На відміну від представлених трактувань Стецюк П.А. відображає фінансові ресурси як складову оборотних активів. Фінансові ресурси — найбільш ліквідні активи, які забезпечують неперервність руху грошових потоків підприємства в процесі реалізації його планів та виконання зобов'язань [18, с. 111].

Існує точка зору, за якою фінансові ресурси — це частина грошових ресурсів у вигляді доходів і зовнішніх надходжень, призначених для виконання фінансових зобов'язань і виконання затрат із забезпечення розширеного відтворення [3, с. 112—118]. Такий підхід відображає, що в сучасних умовах джерелами формування фінансових ресурсів можуть бути як доходи, так і інші зовнішні надходження як у грошовій, так і не грошовій формі, з чим повністю погоджуємося. В ході операційної діяльності формування фінансових ресурсів може здійснюватися як за рахунок доходів, так і за рахунок оприбуткування виробничих запасів чи інших цінностей на умовах після плати. Стосовно фінансової та інвестиційної діяльності, то зовнішні надходження будуть відображати поповненням фінансових ресурсів без виникнення доходів (отримання кредитів в банку, оприбуткування необоротних активів, придбання фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів). Разом з цим, є некоректним визначати фінансові ресурси у складі грошових коштів. Враховуючи те, що джерела формування фінансових ресурсів є джерелами формування грошових коштів викликає сумнів щодо конкретизування для конкретного підприємства величини фінансових ресурсів у обсягах грошових коштів, що

відображаються в активі балансу. Поняття фінансові ресурси значно ширше. В сучасних умовах формування статутного капіталу засновниками може здійснюватися не тільки грошовими коштами, але й товарно-матеріальними цінностями. При цьому обсяги фінансових ресурсів будуть зростати, а обсяги грошових коштів під вплив зазначених господарських операцій будуть незмінними.

З обсягів грошових коштів фінансові ресурси також виокремлює Зятковський І.В. При цьому автором акцентується увага на їх здатності до капіталізації, тобто спрямування на формування капіталу підприємства. У його роботі [11] зазначено, що "методологічно правильно фінансові ресурси підприємства сприймати не як грошовий потік, котрим можна скористатися впродовж певного періоду, а як частину грошових коштів від його звичайної діяльності, що призначені для фінансування розширеного відтворення, тобто фінансовими ресурсами слід визнавати ті ресурси, які підприємство визначає для капіталізації".

Є виправданою точка зору дослідників, які фінансові ресурси визначають як кошти. На думку Худолій Л.М., фінансові ресурси — сума коштів, спрямовані в основні та оборотні кошти підприємства [23, с. 42]. Такий підхід заслуговує на увагу, оскільки розмежовує поняття "кошти" та "грошові кошти", що відповідає вимогам законодавства. Кошти — це все те, що необхідне для здійснення господарської діяльності. Грошові кошти — це готівка, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання. Разом з цим, представлене трактування не визначає відмінностей, що існують між активами підприємства та його фінансовими ресурсами, а також не відображає місце в них витрат майбутніх періодів.

На думку Угленко О.М., фінансові ресурси підприємства — кошти, залучені в господарський оборот підприємства з різних джерел з метою отримання економічних вигід, і використовуються для забезпечення поточної та інвестиційної діяльності [19]. В такому трактуванні враховано різносторонність джерел формування фінансових ресурсів, визначено мету їх формування — отримання економічних вигід в майбутньому у процесі ведення господарської діяльності. Разом з цим, використано різні класифікаційні ознаки при визначенні видів господарської діяльності та не відображено всі її види. Поняття "поточна діяльність" не відповідає вимогам до класифікації видів діяльності підприємств України, а тому не може відображати сучасний зміст фінансових ресурсів.

Повний склад активів підприємства при визначенні фінансових ресурсів відображає Сисоєва Л.В. Вона зазначає, що фінансові ресурси — це сукупність коштів підприємства, що спрямовуються на формування активів [17]. Вважаємо, що дотримання такої позиції пояснюється встановленням дослідниками взаємозв'язку між окремими поняттями, що використовуються в процесі управління господарською діяльністю підприємств та розвитком складових економічної і фінансової науки. Це такі, як господарські засоби та джерела їх формування (використовуються в теоретичній економіці); капітал та джерела формування капіталу (характерні для економіки підприємства); активи та власний капітал і зобов'язання (застосовуються в бухгалтерському обліку); фінансові ресурси та джерела формування фінансових ресурсів (відображаються у фінансовому менеджменті).

На думку окремих авторів [24], фінансові ресурси підприємства — це всі кошти підприємства, накопичені у процесі розподілу і перерозподілу валового внутрішнього продукту, акумульовані у цільових джерелах і перетворені у відповідну матеріальну форму чи призначені для здійснення певних витрат. У зазначеному визначенні відображено значення відтворювальної функції фінансів та враховано внутрішній зміст фінансових ресурсів, який відображає у випадку необхідності для підприємства їх перетворення у матеріальну форму або для фінансування майбутніх витрат.

Часто зустрічається підхід, за яким фінансові ресурси обожнюються з джерелами їх формування. Науковці роз-

глядають фінансові ресурси підприємства як кошти, за рахунок яких формуються власний і позиковий капітал, що використовується для придбання активів і здійснення звичайної діяльності з метою забезпечення економічної вигоди, а також застосовується у разі виникнення надзвичайних подій. Виокремлений підхід, не зважаючи на те, що відображає лише власні та позикові джерела фінансових ресурсів, усуває можливість ототожнення фінансових ресурсів з грошовими коштами, а також відображає сучасні види господарської діяльності підприємства. Зазначений недолік усунуто у визначенні "фінансові ресурси" колективу російських дослідників. Вони визначають фінансові ресурси як усі джерела коштів, акумульовані підприємством для формування необхідних йому активів з метою здійснення усіх видів діяльності, як за рахунок власних доходів, нагромаджень та капіталу, так і за рахунок різного роду надходжень [21, с. 420].

Коробов М.Я. вважає, що фінансові ресурси підприємства приймають форму грошових фондів. На його думку, фінансові ресурси підприємства — це його власні і позикові грошові фонди цільового призначення, які формуються в процесі розподілу і перерозподілу національного багатства, внутрішнього валового продукту і національного доходу та використовуються в статутних цілях підприємства [13, с. 267]. Такий підхід, з одного боку, обмежує склад фінансових ресурсів, а з іншого — визначає лише їх фондovu форму існування, яка не характерна для сучасних підприємств, що пояснюється відсутністю в першому розділі пасиву балансу фондів цільового призначення.

Найбільш сучасним підходом до обґрунтування сутності фінансових ресурсів вважаємо сформований третій, який базується на врахуванні взаємозв'язку, що існують між фінансовими ресурсами та джерелами їх формування, а також є найбільш наближеним до управління їх рухом (фінансовими потоками). Однак у сформованих дослідниками визначеннях також наявні пені неточності, які відображають ототожнення фінансових ресурсів з грошовими коштами, джерелами їх формування, напрямами формування та використання, а також формами їх існування. На підставі порівняльного аналізу до визначення сутності фінансових ресурсів Ермошкіна О.В. підходи науковців групує за трьома напрямками [10, с. 117]: 1) розглядають фінансові ресурси як сукупність усіх грошових коштів у фондovій та не фондovій формі, що є у розпорядженні підприємства; 2) визначають фінансові ресурси як фонди грошових коштів з певним цільовим призначенням; 3) виокремлюють певну частину з фінансового або грошового потоку підприємства, яка може вважатись фінансовими ресурсами. В результаті дослідницею пропонується фінансові ресурси визначати як грошові кошти суб'єктів господарювання, що виникають у процесі розподілу та перерозподілу ВВП, акумулюються у фондovій або не фондovій формах з власних, привнесених до них, залучених та позикових джерел, якими вони мають право розпоряджатися на власний розсуд та власний ризик з урахуванням цільового призначення коштів для досягнення стратегічних, тактичних і оперативних цілей. Конкретизацією представленого трактування, що супроводжується усунення існуючих в ньому недоліків, можна вважати визначення Александрової Г.М. [1]. Фінансові ресурси підприємства вона характеризує як фінансову категорію, що складається з усіх поточних та потенційно можливих коштів підприємства у фондovій та не фондovій формі, які за необхідності можуть бути використані як знаки розподільчої вартості в процесі фінансово-господарської діяльності. Особливістю такого трактування є акцентування в ньому уваги на фінансових ресурсах як фінансовій категорії.

Кравцова А.М. [14, с. 8] групує дослідників змісту фінансових ресурсів також за трьома напрямками, але відмінними від напрямів, виділених Ермошкіною О.В. Це: 1) виділення фінансових ресурсів з доходів; 2) виділення фінансових ресурсів з капіталу; 3) виділення фінансових

ресурсів одночасно з доходів та капіталу. Такий підхід є виправданим, оскільки капітал — це перетворена форма фінансових ресурсів, а кожна залучена гривня — це фінансовий ресурс, що через купівлю основних і оборотних засобів перетворюється у капітал. Під фінансовими ресурсами авторка розуміє сукупність власних і залучених ззовні грошових коштів та їх еквівалентів, що змінюються у процесі господарського кругообігу і призначені для фінансування діяльності підприємства як у фондovій так і не фондovій формах, а також спрямовані на реалізацію підприємницької ідеї та отримання прибутку.

Білоусова О.С., досліджуючи теорію, методологію і практику фінансового планування, фінансові ресурси також розглядає на основі взаємозв'язку, що існує між господарськими засобами підприємства та джерелами їх формування. У монографії авторки термін "фінансові ресурси" передає сутність грошових потоків, руху інших активів, що генерують дохід і подібні економічні вигоди, а також джерел формування капіталу [4, с. 36—39]. Такий підхід в межах фінансового планування відображає першочергову роль руху фінансових ресурсів. У процесі розроблення системи планових показників конкретизація та узгодження фінансових рішень щодо руху фінансових ресурсів забезпечить формування в межах поточної та майбутньої господарської діяльності необхідних обсягів фінансових ресурсів, що створить умови для фінансової стійкості, прибутковості діяльності та розвитку за мінімальних ризиків. Зазначений авторкою підхід створює базис для виникнення нових умов управління ними під впливом логістизації економіки.

За результатами проведеного аналізу, вважаємо за доцільне запропонувати таке визначення: фінансові ресурси підприємства — це сукупність коштів, які акумулюються за рахунок всіх можливих джерел в активах підприємства для забезпечення поточних і майбутніх економічних вигод на основі управління їх динамічним і статичним станом. Таке трактування відображає роль фінансових ресурсів в умовах інтегрування різних економічних напрямів та формує наукове бачення про необхідність узгодженого управління їх динамічним і статичним станом.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Таким чином, розвиток підходів до управління фінансовими ресурсами відображає при розкритті їх сутності інтегрування положень фінансового менеджменту, бухгалтерського обліку, логістики, та визначає необхідність управління ними в динамічному стані. Такий стан речей визначає об'єктивну потребу у розробці нових механізмів управління рухом фінансових ресурсів, адаптованих до умов логістизації економіки. Значною мірою це стосується дослідження фінансових потоків підприємств, які функціонують у вигляді логістичних систем.

Література:

1. Александрова Г.М. Управление финансовым ресурсосбережением торговых предприятий: автореф. дис. канд. экон. наук: 08.00.08 — Гроші, фінанси і кредит / Г.М. Александрова. — Донецьк, 2009. — 19 с.
2. Баранець Г.В. Управление материальными и финансовыми потоками предприятия на основе логистического подхода: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. экон. наук: спец. 08.00.04 "Економіка та управління підприємствами" / Г.В. Баранець. — Донецьк, 2007. — 22 с.
3. Белоліпецький В.Г. Удосконалення механізму реорганізації управління фінансовими ресурсами підприємств / В.Г. Белоліпецький // Фінанси України. — 2004. — № 9. — С. 112—118.
4. Білоусова О.С. Фінансове планування на підприємствах: теорія, методологія та практика / О.С. Білоусова; НАН України, Ін-т екон. та прогнозів. — К., 2012. — 388 с.
5. Бутрин А.Г. Управление потоковыми процессами в логистической системе предприятия: монография / А.Г. Бутрин. — Челябинск: уздаво ЮУрГУ, 2008. — 122 с.

6. Ванькович Д.В. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/ard/2002/02vdivvat.zip>
7. Василюк О.Д. Теорія фінансів: підручник. — К: НІОС. — 2000. — 416 с.
8. Вопросы теории финансов / [под ред. В.П. Дьяченко]. — М.: Госфиниздат. — 1957. — 192 с.
9. Горбунов А.Р. Управление финансовыми потоками и организация финансовых служб предприятий, региональных администраций и банков / А.Р. Горбунов. — М.: Анкил, 2000. — 224 с.
10. Ермошкіна О.В. Управління фінансовими потоками промислових підприємств: теорія, практика, перспективи: монографія / О.В. Ермошкіна. — Донецьк: Національний гірничий університет, 2009. — 479 с.
11. Зятковський І.В. Фінанси суб'єктів господарювання: основні засади та практика організації: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня док. екон. наук: спец. 08.04.01 "Фінанси, грошовий обіг і кредит" / І.В. Зятковський. — Тернопіль, 2006. — 43с.
12. Ковальчук С.В. Фінанси. навч. пос. / С.В. Ковальчук, І.В. Форкун. — Л.: Новий світ — 2006. — 568 с.
13. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств. — К.: Знання. — 2000. — 380 с.
14. Кравцова А.М. Фінансові ресурси підприємств: механізм формування та ефективного використання монографія / А.М. Кравцова. — Вінниця: ПП Балук І.Б., 2010. — 220 с.
15. Левчаев П.А. Обеспечение стоимостного прироста финансовых ресурсов экономических субъектов в условиях инновационной экономики: теория и методология исследования: автореф. дис. докт. экон. наук: спец. 08.00.10 "Финансы, денежное обращение и кредит" / Левчаев Петр Александрович. — Орел, 2007. — 58 с.
16. Мельник О.М. Економічний зміст фінансових ресурсів підприємства / О.М. Мельник // Вісник ЖДТУ. Серія: Економічні науки. — 2010. — № 2 (52). — С. 354—356.
17. Сисоева Л.В. Аналіз фінансових ресурсів та достатності власного капіталу, як рівень фінансової надійності страховика [Електронний ресурс] / Л.В. Сисоева. — Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekpr/2010_43/statti/32.pdf
18. Стецюк П.А. Економічна суть фінансових ресурсів / П.А. Стецюк // Фінанси України. — 2007. — № 1—6. — С. 129—143.
19. Угленко О.М. Формування фінансових ресурсів підприємств: автореферат дис. на здобуття наук. ступеня кандидата економічних наук: спец. 08.04.01 / О.М. Угленко. — Київ, 2005. — 20 с.
20. Финансовое управление фирмой / В.И. Терехин, С.В. Моисеев и др.; под ред. В.И. Терехина. — М.: Экономика, 2003. — 350 с.
21. Финансы: учебник для вузов / Под ред. проф. М.В. Романовского, проф. О.В. Врублевской, проф. Б.М. Сабанти. — М.: Издательство "Перспектива"; Издательство "Юрайт", 2000. — 520 с.
22. Фролова Л.В. Логістичне управління підприємством: теоретико-методологічні аспекти: монографія / Л.В. Фролова. — Донецьк: ДонДУЕТ ім. Туган-Барановського, 2004. — 161 с.
23. Худолій Л. М. Теорія фінансів: навчально-методичний посібник. — Київ, вид-во Європейського університету, 2003. — 167 с.
24. Чупис А.В., Царенко А.М., Кашенко О.Л. Финансовое положение предприятия (оценка, анализ, планирование) / Под ред. А.В. Чуписа. — Суммы: Университетская книга, 1999 — 332 с.

References:

1. Aleksandrova, H.M. (2009), "Managing of financial resource saving of trading companies", Ph.D. Thesis, Economy, Donetsk, Ukraine.
2. Baranets, H.V. (2007), "Management of material and financial flows of the enterprise on the basis of logistic approach", Ph.D. Thesis, Economy, Donetsk, Ukraine.

3. Bielolypets'kyj, V.H. (2004), "Improving the mechanism of reorganization of management financial resources of enterprises", *Finansy Ukrainy*, vol. 9, pp. 112—118.
4. Belousova, O.S (2012), *Finansove planuvannya na pidpryemstvakh: teoriia, metodolohiia ta praktyka* [Financial planning at the enterprises: theory, methodology and practice], Institut jekonomiki i prognozirovanija, Kiev, Ukraine.
5. Butryn, A.H. (2008), *Upravlenye potokovymy protsesamy v lohystycheskoj systeme predpriyatiya* [Management of stream processes in the logistic system of the enterprise], YuUrHUB Cheliabynsk, Russia.
6. Van'kovych, D. V. (2002), available at: <http://www.nbuv.gov.ua/ard/2002/02vdivvat.zip> (Accessed 20 March 2015).
7. Vasylyk, O.D. (2000), *Teoriia finansiv* [Finance Theory], NIOS, Kiev, Ukraine.
8. D'iachenko, V.P. (1957), *Voprosy teoryi finansov* [Problems in the theory of finance], Gosfynizdat, Moscow, Russia.
9. Horbunov, A.R. (2000), *Upravlenye finansovymy potokamy y orhanyzatsiya finansovykh sluzhb predpriyatiy, rehional'nykh admynistratsiy y bankov* [Cash flow management and the organization of financial services companies, regional administrations and banks], Ankyl, Moscow, Russia.
10. Yermoshkina, O.V. (2009), *Upravlinnia finansovymy potokamy promyslovykh pidpryemstv: teoriia, praktyka, perspektivy* [Management of financial streams of industrial enterprises: theory, practice, prospects], Natsional'nyj hirnychij universytet, Donetsk, Ukraine.
11. Ziatkovs'kyj, I.V. (2006), "Finance business entities: basic principles and practices of organization", Ph.D. Thesis, Economy, Ternopil, Ukraine.
12. Koval'chuk, S.V. (2006), *Finansy* [Finance], Novyj svit, L'viv, Ukraine.
13. Korobov, M.Ya. (2000), *Finansovo-ekonomichnyj analiz diial'nosti pidpryemstv* [Financial and economic analysis of enterprises], Znannia, Kiev, Ukraine.
14. Kravtsova, A.M. (2010), *Finansovi resursy pidpryemstv: mekhanizm formuvannia ta efektyvnoho vykorystannia* [Financial resources of enterprises: mechanism of formation and effective use], Baliuk, Vinnytsia, Ukraine.
15. Levchaev, P. A. (2007), "Providing value growth funds of economic entities in the innovation economy: the theory and methodology of the study", Ph.D. Thesis, Economy, Orel, Russia.
16. Mel'nyk, O.M. (2010), "Economic content of financial resources of the enterprise", *Visnyk ZhDT*, vol. 2 (52), pp. 354—356.
17. Sysioeva, L.V. (2010), "Analysis of financial resources and capital adequacy, as the level of financial soundness of the insurer", available at: http://www.nbuv.gov.ua/por/2010_43/statti/32.pdf (Accessed 20 March 2015).
18. Stetsiuk, P.A. (2007), "The economic substance of financial resources", *Finansy Ukrainy*, vol. 1—6, pp. 129—143.
19. Uhlenko, O.M. (2005), "Formation of financial resources of enterprises", Ph.D. Thesis, Economy, Kyiv, Ukraine.
20. Terekhyn, V.Y., Moiseev, S.V. (2003), *Fynansovoe upravlenye fyrmoy* [The financial management of the firm], Jekonomika, Moscow, Russia.
21. Romanovs'kyi, M.V. Vrublevska, O.V. and Sabanty, B.M. (2000), *Fynansy: Uchebnyk dlia vuzov* [Finance: The textbook for high schools], Perspektiva, Moscow, Russia.
22. Frolova, L.V. (2004), *Lohystychnе upravlinnia pidpryemstvom: teoretyko-metodolohichni aspekty* [Logistics management of the enterprise: theoretical and methodological aspects], DonDUET Donetsk, Ukraine.
23. Khudolij, L. M. (2003), *Teoriia finansiv: navchal'no-metodychnyj posibnyk* [Finance Theory: Textbook], vydvo Yevropejs'koho universytetu, Kyiv, Ukraine.
24. Chupys, A.V. Tsarenko, A.M. and Kashenko, O.L. (1999), *Fynansovoe polozhenye predpriyatiya (otsenka, analiz, planirovanye)* [The financial situation of the company (assessment, analysis, planning)], Unyversytetskaia knyha, Sumy, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 08.04.2015 р.